

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 2/2012 rd

HÅLLBAR OCH EFFEKTIV ANVÄNDNING AV NATURRESURSER

Berättelse från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2010

Berättelse av Finlands delegation i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa om verksamheten i OSSE:s parlamentariska församling 2010

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 juni 2011 berättelsen från Finlands delegation i Europarådet om verksamheten i den parlamentariska församlingen 2010 (B 9/2011 rd) och den 17 juni 2011 berättelsen av Finlands delegation i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa om verksamheten i OSSE:s parlamentariska församling 2010 (B 13/2011 rd) till utrikesutskottet för beredning.

Utlåtanden

Utrikesutskottet har i samband med betänkandet också behandlat utrikesministeriets utredning Konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 20—22.6.2012; hållbar och effektiv användning av naturresurser USP 2/2012 rd. Vid sitt möte den 22 februari bad utskottet finansutskottet, jord- och skogsbruksutskottet, social- och hälsovårdsutskottet, ekonomiutskottet, arbetslivs- och jämställdhetsutskottet samt miljöutskottet lämna utlåtanden över utredningen senast den 22 mars 2012. Dessutom lämnade

framtidsutskottet sitt utlåtande. Utlåtandena (FiUU 7/2012 rd, JsUU 4/2012 rd, ShUU 3/2012 rd, EkUU 11/2012 rd, AjUU 5/2012 rd, MiUU 5/2012 rd, FrUU 1/2012 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utvecklingsminister Heidi Hautala
- ordförande Ilkka Kanerva och sekreterare Gunilla Carlander, Finlands delegation i OSSE:s parlamentariska församling
- ordförande Susanna Huovinen och sekreterare Gunilla Carlander, Finlands delegation i Europarådets parlamentariska församling
- biträdande avdelningschef Pasi Hellman, utrikesministeriet
- miljödirektör Veikko Marttila, jord- och skogsbruksministeriet
- avdelningschef Esa Härmälä, arbets- och näringsministeriet
- överinspektör Annika Lindblom, miljöministeriet

- direktör Jukka Nojonen, SITRA
- programdirektör Tapani Vaahtoranta, Institute of African Leadership for Sustainable Development
- Senior Research Fellow Bruno Tertrais, Fondation pour la recherche stratégique
- professor Olli Varis
- forskardoktor Matti Kummu.

Samband med andra handlingar

Behandlingen av delegationernas verksamhetsberättelser ändrades 2006. Enligt talmanskonferensens beslut ska utrikesutskottet inför debatten i plenum förbereda ett särskilt tema i sitt betänkande om berättelserna från Finlands delegation i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa och Finlands delegation i Europarådet. På förslag av riksdagens internationella forum har hållbar och effektiv användning av naturresurser valts till tema i år.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Inledning

Betänkandet ska tjäna som underlag för plenardebatten den 11 april 2010 om hållbar och effektiv användning av naturresurser. Det utgör samtidigt ett ställningstagande från åtta utskott till FN-konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro den 20-22 juni 2012 ("Rio+20"). Den omfattande beredningen återspeglar den vikt som riksdagen fäster vid främjande av hållbar utveckling och frågans komplexa natur. Av utlåtandena framgår att konkreta åtgärder måste vidtas nu om man vill åstadkomma faktiska förändringar.

Konferensen utgör en fortsättning på tidigare konferenser för hållbar utveckling och utvecklings- och miljökonferenser, som ordnats sedan 1972. På samma sätt som de utskott som lämnat utlåtande anser utrikesutskottet det vara viktigt att Finland konsekvent i förberedelserna inför Rio+20 stött ett integrerat förverkligande av hållbar utveckling där den ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionen kombineras. De finländska spetsprojekten är vattenpartnerskap och nya indikatorer på hållbar utveckling.

Finland har kunnat påverka främjandet av hållbar utveckling på högsta nivå. President Tar-

ja Halonen¹ har varit medordförande för en högnivåpanel som tillsatts av FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon. Panelens rapport ingår i förberedelserna inför Rio+20-konferensen. Enligt panelen måste hållbar utveckling bli en del det ekonomiska systemet. Alla måste ha nytta av ekonomisk tillväxt och såväl produktionen som konsumtionen måste bli hållbar. Samtidigt måste klimatförändringen stävjas och gränserna för jordens bärkraft respekteras. Vi måste synliggöra vad det kostar att göra eller inte göra något, såväl ekonomiskt som socialt och miljömässigt. Vi måste alltså sätta prislapp på detta.

Utrikesutskottet understryker hur viktig Rio+20-konferensen är för att verkliga framsteg ska nås. Konkurrenten om naturresurserna ökar, och förändringarna i den globala ekonomin och de politiska maktförhållandena har medfört nya utmaningar och spänningar i förhandlingarna. Utvecklingsländerna och industriländerna har fortfarande stora meningsskiljaktigheter när det gäller konferensens mål, och de har att göra med de stora skillnaderna i utvecklingsnivå och med ekonomiska intressen. För utvecklingsländer-

¹ Resilient People, Resilient Planet: A future worth choosing; <http://www.un.org/gsp/launch-report-resilient-people-resilient-planet-future-worth-choosing-secretary-generals-high-level>

na är det primära en starkt ekonomisk tillväxt. Dessa länder anser att det i första hand är industriländerna som orsakat miljöproblemen. Utskottet är oroat över hur förberedelserna framskrider. Det krävs betydande politisk vilja och attitydförändring för att Rio+20 ska ge resultat. Framtidsutmaningarna är gemensamma och en lösning blir hållbar bara om den är global. Det krävs stora nya kapitalkällor från både privat och offentligt håll för finansiering av hållbar utveckling. Det är viktigt att Finland aktivt i samarbete med övriga EU-länder arbetar för en rättvis och framgångsrik lösning, menar utskottet.

Grön ekonomi och effektiv resursanvändning är det centrala temat för konferensen. Ekonomin är grön, om den håller sig inom gränserna för naturens tolerans och bärkraft och ser till att ekosystemtjänsterna kan fungera. Detta kräver betydande förändringar inom hela samhället, i vårt levnadssätt, i produktionen och på marknaden. De globala utmaningarna måste bli en del av vår vardag. Grön ekonomi skapar nya möjligheter till samarbete med utvecklingsländerna. Det blir trovärdigt att grön ekonomi leder till ömsesidig nytta bara om man tillför betydande bidrag till kampen mot fattigdom bl.a. genom att underlätta införande av ny teknik och innovationer i utvecklingsländerna. Skyddet av de materiella rättigheterna när det gäller investeringar måste garanteras, eftersom detta är en förutsättning för utveckling av innovationer och spridning av kunskaper och bästa praxis.

Utskottet understryker att korrelationen mellan fattigdom och hållbar utveckling genuint måste beaktas för att resultat ska nås under Rio+20-konferensen. Det är absolut nödvändigt att fattigdomen och ojämlikheten minskar på vägen till hållbar utveckling. När de åtgärder som en grön ekonomi kräver konkretiseras går det att utveckla en övergripande kursomläggning som bygger på global styrning.

Liksom statsrådet anser utskottet det vara motiverat att man under Rio+20 skapar förutsättningar att ta fram mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals) som är mer omfattande än millennieutvecklingsmålen (Millennium Development Goals). Måluppfyllelsen

bör gå att mäta och målen bör gälla både industriländer och utvecklingsländer.

Utskottet kommer i det följande att främst ta upp hållbar och effektiv användning av naturresurser och kommer följaktligen inte att ta upp det andra huvudtemat för Rio+20, att se över ramverket (regler och organisation) för hållbar utveckling.

Utrikesutskottet betonar vikten av ökad konsekvens och stöder statsrådets ståndpunkt när det gäller att utveckla det institutionella ramverket för hållbar utveckling. Utskottet anser det vara viktigt att man också nationellt stärker samarbetet mellan olika ministerier när det gäller hållbar utveckling. Utskottet hänvisar till sitt tidigare ställningstagande (UtUB 13/2010 rd) och anser det vara motiverat att FN:s miljöprogram (Unep) stärks och görs om till ett FN-fackorgan.

Användningen av naturresurser är varken hållbar eller effektiv

Användningen av naturresurserna i världen ligger på en ohållbar nivå och efterfrågan bara ökar. Omkring 60 procent av den materiella och immateriella nytta som människan har av naturen (de s.k. ekosystemtjänsterna) är hotade²

Klimatförändringen är ett av de tydligaste bevisen på att mänskligheten lever över sina naturtillgångar. Mänsklighetens allt större koldioxidavtryck³ utgör största delen av det s.k. ekologiska fotavtrycket. Enligt Världsnaturfonden (WWF) överstiger människans ekologiska fotavtryck jordens kapacitet med 25 procent. Finländarnas ekologiska fotavtryck räknat per person

² Millennium Ecosystem Assessment; en FN-initierad global utvärdering utförd av 1 360 forskare utifrån samma arbetssätt som används av IPCC, <http://www.maweb.org/en/index.aspx>.

³ Koldioxidavtrycket anger mängden växthusgaser som genereras under en produkts eller tjänsts livscykel.

hör till de största i världen, också jämfört med andra länder i Europa.

De globalt största miljöproblemen vid sidan av klimatförändringen och minskad biologisk mångfald är näringsbelastningen (kväve och fosfor), försurningen av världshaven, uttunningen av ozonlagret i stratosfären, bristen på färskvatten och ohållbara förändringar i markanvändningen. Gränserna för hållbarhet har redan överskridits när det gäller klimatförändring, biologisk mångfald och kvävebelastning.

Enligt en färsk miljörapport från OECD⁴ är kostnaderna för passivitet flerfaldiga i förhållande till kostnaderna för att minska utsläppen av växthusgaser. Rapporten säger att det fortfarande är möjligt att nå 2-gradersmålet, dvs. att begränsa den globala uppvärmningen till 2 °C, om man agerar snabbt. OECD hävdar att ett globalt pris på kol skulle kunna minska utsläppen av växthusgaser med nästan 70 procent fram till 2050 jämfört med utgångsläget och begränsa halten växthusgaser till 450 ppm⁵. Detta skulle bromsa upp den ekonomiska tillväxten med i genomsnitt 0,2 procentenheter om året och skulle år 2050 kosta ca 5,5 procent av den globala bruttonationalprodukten (BNP). Även om det kommer att kräva ekonomiska satsningar att övergå till grön ekonomi kommer det också att kosta om man inte gör någonting alls. Kostnaderna för passivitet kan stiga till hela 14 procent av den globala genomsnittskonsumtionen per person. Experterna bedömer att utarmningen av den biologiska mångfalden försvagar den globala bruttonationalprodukten med så mycket som 7 procent fram till 2050.

Världens befolkning uppskattas stiga till nio miljarder under de kommande 35 åren och det kommer att finnas omkring tre miljarder medelklasskonsumenter på marknaden. Energiförbrukningen antas öka med 45 procent fram till 2030. Till följd av befolkningsökningen kom-

mer efterfrågan på naturresurser att öka och nyttan med en effektivare användning att ätas upp av det växande behovet. Hanteringen av miljöproblem kan inte bara betraktas i ett nationellt perspektiv, för långa produktions- och transportkedjor sprider konsekvenserna av köpbeslut och politiska beslut som styr dem vida omkring.

Miljöutskottet påminner om att minskad biologisk mångfald är en allvarlig utmaning i anknytning till den excessiva konsumtionen. En mångfaldig natur klarar trycket bättre. Hemma vid har vi fått mycket till stånd för att förbättra situationen i vattendrag och sjöar och genomföra många andra miljömål. Men när det gäller biologisk mångfald har inte heller vi lyckats vända den negativa trenden, för varannan biotop och var tionde art hos oss bedöms vara hotad.

Utrikesutskottet betonar vikten av ett integrerat arbetssätt och anser att man i samband med Rio+20-konferensen bör beakta den strategi enligt FN-konventionen om biologisk mångfald som antogs i Nagoya för 2011-2020 i syfte att hejda förlusten av biologisk mångfald.

Grön ekonomi möjliggör en hållbar naturresurspolitik

Vi måste få ut mer av mindre och få materialflödet att bli materialcirkulation.

Det finns ett nära samband mellan temat för plenardebatten och främjande av grön ekonomi. I en grön ekonomi genereras tillväxt, sysselsättning och välfärd genom hållbart nyttjande av naturresurser och miljö. Utskottet understryker att man genom kontroll av negativa miljökonsekvenser och ökad resurseffektivitet kan höja den samhällsekonomiska produktiviteten och konkurrenskraften. Ekonomiska problem och miljöproblem kan lösas samtidigt, om man bygger upp ekonomin med sikte på att minska utsläppen och spara naturresurser. I ett internationellt perspektiv är exempelvis solenergin ett snabbt växande investeringsobjekt, och vi har spetskompetens på solenergiområdet. Det blir allt vanligare att investerare och konsumenter kontrollerar företa-

⁴ OECD Environmental Outlook to 2050: The Consequences of Inaction.

⁵ ppm= Parts per million, uttrycker miljondelar; <http://www.ilmasto.org/ilmastonmuutos/torjuminen.html>.

gens resursbalansräkning. Utrikesutskottet tar fasta på både miljöutskottets och ekonomiutskottets ställningstaganden (MiUU 5/2012 rd och EkUU 11/2012 rd) och betonar att grön ekonomi måste ses som en möjlighet och en faktor som ökar konkurrenskraften.

Finland är rikt på naturresurser och har hög miljökompetens, högteknologisk exportpotential och goda förutsättningar att gå i bräsch för en hållbar naturresurspolitik. Miljörelaterad affärsverksamhet inom bioekonomisk kompetens i fråga om skog, vattenförsörjning och energikunskande kan vara till nytta för Finlands samhällsekonomi och främja hållbar utveckling globalt. Grön ekonomi kan göras till Finlands framtidsvision. Våra strategier och forskningsprogram för naturresurspolitiken motsvarar dagens krav. Enligt uppgift krävs det nu en övergripande samordning och tydligare ledning för att de ska kunna genomföras. Vidare behövs det en konkret handlingsplan.

Enligt ekonomiutskottet innebär grön ekonomi satsningar på förnybara naturresurser, ekosystemtjänster, ren teknik och innovation och en omläggning av konsumtionsvanor och produktionsmetoder. Enligt expertis skulle det gå mycket bättre att främja hållbart nyttjande av naturresurser om de fick ett penningvärde. Då måste såväl stater och företag som konsumenter involveras. De nationella åtgärderna ingår i den globala styrningen. Miljöutskottet lyfter i sitt utlåtande fram den positiva sysselsättningsutvecklingen i Nystad tack vare projektet Kolneutrala kommuner (Hinku) som ett exempel på vikten av lokal aktivitet och dess möjligheter.

Miljöutskottet understryker att om vi kraftfullt ökar användningen av förnybara naturresurser för att kunna avstå från fossila naturresurser, blir det ett problem om vi samtidigt vill bevara mångfalden i naturen och över lag nå målen för en hållbar utveckling. Aktiviteterna kräver deltagarorienterad planering, varvid det bl.a. går att lätta trycket från motstridiga krav på markanvändningen. Nationella och lokala intressen måste vägas in i nyttjandet av naturresurserna.

En väsentligt förbättrad resurseffektivitet är nödvändig enligt miljöutskottet. I Finland har

totalförbrukningen av energi och naturresurser ökat långsammare än den ekonomiska tillväxten, det har alltså skett en viss frikoppling. Det är enligt sakkunniga i praktiken ytterst svårt att totalt koppla loss dessa från varandra.

Ändringar i arbetsmetoderna kan påskyndas med nya innovationer och nyinvesteringar. Rio+20-processen förväntas också komma med lösningar för olika slag av partnerskaps- och samarbetsprojekt ska genomföras. Små och medelstora företag behöver i synnerhet stöd med internationaliseringen för att de ska kunna delta i sådana projekt.

Utrikesutskottet framhäver liksom ekonomiutskottet hur olika utmaningarna ser ut när det gäller grön ekonomi. Problemet för industriländerna är deras koldioxidintensiva ekonomi och för utvecklingsländerna deras ökande energi- och materialetfterfrågan och låga energieffektivitet. De minst utvecklade länderna är ytterst beroende av naturresurser och är sårbara vid klimatförändringar. De har bristfällig grundläggande infrastruktur och den offentliga förvaltningen är outvecklad. Samtidigt som industriländerna funderar på hur naturresurserna ska kunna användas så effektivt som möjligt säljer utvecklingsländerna ofta naturresurser obearbetade till tillväxtländer. OECD har gjort en omfattande granskning av olika politiska åtgärder för att eliminera faktorer som begränsar den gröna ekonomins möjligheter att växa. Liksom ekonomiutskottet anser utrikesutskottet att OECD:s kompetens bör utnyttjas också inom Rio+20-processen.

På global nivå har man inte lyckats nå samsyn och uppställa gemensamma mål för hållbart nyttjande av naturresurser eller resurseffektivitet. Den viktigaste utmaningen för Rio+20-konferensen är att lyckas komma överens om konkreta åtgärder med global effekt för att främja övergången till en grön ekonomi. Utrikesutskottet anser det vara viktigt att man försöker få fram gemensamma spelregler som beaktar att länderna befinner sig i olika utvecklingsstadier, men som samti-

digt säkerställer att den privata sektorn behandlas jämlikt.

Vi måste lägga om våra konsumtionsvanor och produktionsmetoder - våra dagliga val spelar en roll

Våra levnadsvanor spelar en större roll än befolkningstillväxten.

I sina utlåtanden efterlyser utskotten politiska insatser för att lägga grunden för en grön ekonomi och styra investeringar till energi- och materialeffektivitetsfrämjande teknologier och koncept. I en utredning till utrikesutskottet framhålls det kraftfullt att det dels måste göras begripligt och eftersträvansvärt varför vi behöver ett resurseffektivt och naturresurssnålt samhälle, dels att vi bör ha det som ett nationellt mål. Korrelationen mellan vår dagliga konsumtion och försvinnande naturresurser måste göras synlig och fattbar.

Med grön ekonomi avses enligt miljöutskottet framför allt att våra konsumtions- och produktionsstrukturer, vår energiproduktion, rörlighet, matproduktion och vårt boende måste bli hållbara. Det är således fråga om konsumenternas, alltså allas våra val och tillvägagångssätt. Det behövs en politik som erbjuder gemene man och företag positiva alternativ och arbete och välfärd.

Ett av de främsta resultaten från toppmötet i Johannesburg (2002) var att Finlands initiativ om hållbar konsumtion och produktion antogs. Utvecklingsprogrammet backar upp regionala och nationella initiativ och har som mål att stödja social och ekonomisk utveckling inom ramen för vad naturen tål och att minska de negativa miljökonsekvenserna av ekonomisk tillväxt. Industrieländerna bär det största ansvaret för att det målet nås.

På senare år har Finland kraftfullt ökat de offentliga satsningarna på innovationer i naturresurs-, energi- och miljösektorerna och på energieffektivitet. Ekonomiutskottet påminner att Finland redan i dag är världsledande på många områden av bio- och vattenkompetens och mineralteknik. Det är av största vikt både för Finland

och för världssamfundet att exporten av miljö-, naturresurs- och energiteknik blir ännu effektivare.

Ekonomiutskottet har behandlat användningen av naturresurser i ett brett perspektiv i sitt betänkande om statsrådets naturresursredogörelse (EkUB 47 / 2010 rd). Ett av de strategiska målen enligt redogörelsen är att naturresursekonomin och kompetensen och tjänsterna i anknytning till den ger ett viktigt mervärde och utgör en viktig källa till välfärd. Framtidsutskottet ser i sitt betänkande (FrUB 1/2010 rd, Riksdagens publikationsserie 1/2011) på hållbar utveckling och Finlands framtidsutsikter i ett brett perspektiv. Av utskottens utlåtanden i saken framgår att riksdagen redan en längre tid med oro sett på hur långsamt insatserna för en hållbar ekonomi framskrider.

För Finland är det viktigt att de ändliga naturresurserna utnyttjas på ett hållbart sätt. Förädlingsvärdet bör höjas maximalt och produkter så långt som möjligt vidareberedas i Finland. I anknytning till Rio +20-konferensen har ett projekt för ett så kallat vattenpartnerskap mellan EU och Kina aktualiserats. Det kan betyda nya exportmöjligheter för finländsk kompetens.

Konkurrensen inom miljörelaterad affärsverksamhet är hård på världsmarknaden. Den driver på en snabb utveckling av branschen, förutsatt att aktörerna har lika möjligheter att vara med. Största möjliga öppenhet och jämlikhet i den internationella handeln bidrar till snabb spridning för ekoeffektiva produkter, teknologier och verksamhetsmodeller. Målen för en fri handel med miljöteknik, som har hög prioritet bl.a. under pågående WTO-runda, spelar en central roll för att garantera en snabb utveckling.

I likhet med ekonomiutskottet ser utrikesutskottet en övergång till grön ekonomi som ett nödvändigt globalt steg framåt som innebär många positiva möjligheter. Finland bör noggrant ta till vara sina starka sidor och aktivt bidra till uppkomsten av en fungerande internationell marknad.

Kvinnors villkor

Det är inte bara rätt utan också rationellt att främja jämställdhet för att nå hållbar välfärd.

FN:s panel för hållbar utveckling bekymrar sig särskilt för bristen på jämlikhet. Panelens rapport visar att kvinnors kompetens och resurser fortfarande är en i långa stycken outnyttjad tillgång.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understryker att jämställdhet är en av de viktigaste faktorerna som bidrar till en socialt hållbar utveckling (AjUU 5/2012 rd). Utrikesutskottet omfattar synen att Finland aktivt bör arbeta för att bättre villkor för kvinnor får bred synlighet på Rio +20 och att jämställdheten mellan kvinnor och män tas upp som ett tema som skär tvärs igenom olika aspekter på hållbar utveckling.

Att kvinnor hamnar i marginalen när det gäller utbildning, arbete och ekonomiskt och politiskt beslutsfattande betyder ett enormt slöseri med resurser i ett globalt perspektiv. För att främja hållbar utveckling måste kvinnors rätt till familjeplanering och sexuell och reproduktiv hälsa förbättras avsevärt. Att ge kvinnor fler rättigheter och valmöjligheter är ett kostnadseffektivt sätt att främja familjers och samhällens välfärd globalt.

Genom att garantera kvinnor lika möjligheter att bedriva jordbruk kan jordbrukets produktivitet förbättras på ett ekologiskt och socialt hållbart sätt och hungerproblemet i världen reduceras i betydande grad.

Fattigdomsbekämpning och utvecklingspolitik

Merparten av de fattigaste i världen bor i länder som är rika på naturresurser.

Utvecklingsländerna integreras allt mer i den globala ekonomin. Ekonomiska framsteg och ökad handel och ökade investeringar mellan utvecklingsländer skapar nya möjligheter till tillväxt. Man räknar med att Afrika står näst i turen som motor för utvecklingen. Den ökade ekonomiska och sociala segregeringen innebär en enorm utmaning. Omkring 1,3 miljarder männis-

kor lever i yttersta fattigdom (på under 1,25 USD per dag), de flesta av dem i utvecklingsländer i medelinkomstklassen. Det brister i demokrati och korruptionen är ett stort problem i många utvecklingsländer. Enligt vissa bedömningar minskar utvinningen av naturresurser inte nödvändigtvis fattigdomen utan bidrar i många fall bara till större ojämlikhet.

Utvecklingsländernas egna policyer är helt primära för att värna en hållbar utveckling. Varken miljön eller klimatförändringen har hög prioritet i många utvecklingsländer, trots att experter hävdar att klimatförändringen redan nu begränsar många samhällens livsmöjligheter och hotar deras försörjning.

I sin utvecklingspolitik prioriterar Finland ett demokratiskt och ansvarsfullt samhälle som främjar de mänskliga rättigheterna, en inkluderande och sysselsättande grön ekonomi, en hållbar hantering av naturresurser och miljöskydd samt mänsklig utveckling. Tre principer genomsyrar insatserna, dvs. att främja jämställdhet och klimatsäkerhet och att minska ojämlikhet. Utskottet håller med om prioriteringarna.

I många utvecklingsländer växer kritiken mot västländernas villkorade utvecklingspolitik. Samtidigt är till exempel Kina i färd med att öka sina direkta investeringar inte minst i Afrika för att säkra sin råvaruförsörjning. Genom hållbar användning av naturresurserna kan utvecklingsländerna främja sin egen utveckling och välfärd på sikt. Det är viktigt att EU och OECD stärker samarbetet och dialogen med länder i utveckling, framför allt Kina, för att främja gemensamma tillvägagångssätt.

Utrikesutskottet pekar på hur viktigt det är att företag i naturresurssektorn handlar ansvarsfullt, öppet och transparent. För det ändamålet finns bland annat EU-programmet Flegt för bekämpning av olaglig avverkning och främjande av god förvaltning och det internationella initiativet EITI (Extractive Industries Transparency Initiative), som Finland stöder.

Energiförsörjningen kan förbättras på ett hållbart sätt framför allt genom bättre energieffektivitet och storskalig och hållbar användning av förnybara energikällor. Det kräver en god för-

valtning och uppbackning från biståndsgivarna för att utvecklingsländerna ska få tillgång till ny teknik och investeringar i privat sektor samt miljö- och energiteknisk kompetens.

Världens befolkning ökar med 80 miljoner människor per år och av dem finns 90 procent i fattiga länder. De främsta millenniemålen har gått framåt globalt, med undantag av insatserna för att förbättra gravida kvinnors hälsa, som släpar klart efter. Målen för den sociala och samhälleliga utvecklingen, till exempel bättre villkor för kvinnor, utbildning och reproduktiv hälsa, är nödvändiga för att tygla befolkningstillväxten i utvecklingsländerna och ställa den på en hållbar nivå. FN bedömer att befolkningstillväxten stannar upp kring 2050, vilket gör det lättare att nå målen för hållbar utveckling. Nya mål för hållbar utveckling bör enligt utrikesutskottets mening ställas upp och mätas utifrån faktorer som medger rent konkret uppföljning av den sociala utvecklingen i utvecklingsländer. En indikator av detta slag är hälsovård för barn och graden av barns undernäring.

En hållbar urbanisering är ett mycket viktigt mål med hänsyn till att redan hälften av befolkningen i världen bor i städer. Urbaniseringen kommer att vara starkast i utvecklingsländerna, där folkmängden beräknas öka med omkring två miljarder inom loppet av tre decennier.

Social- och hälsovårdsutskottet poängterar att en hållbar utveckling kräver minskad fattigdom och ökad välfärd (ShUU 3/2012 rd). I praktiken är det möjligt att minska materiell förbrukning som tär på naturresurserna på ett hållbart sätt och samtidigt minska fattigdom och ojämlikhet. Det har samband med ökad levnadsstandard och kunskap som kommer genom jämställdhet, utbildningsmöjligheter och bashälsovård. När det gäller hälso- och sjukvården i utvecklingsländer är det angeläget att förbättra mödravården och den reproduktiva hälsan samt åtgärda vatten- och sanitetsproblem.

Medborgarnas rätt till människovärdigt arbete är ett vitalt inslag i arbetet på att minska fattigdom och stärka en socialt hållbar välfärd. Konkurrensförmågan och välfärden förbättras också i utvecklade länder, om kravet på männis-

kovärdigt arbete och andra sociala kostnader inkluderas i priset på varor och tjänster. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet erinrar att 1,3 miljarder unga under 30 år väntas komma ut på arbetsmarknaden före 2050. Att kunna tillhandahålla de unga utbildningsplatser och jobb möjligheter är en stor utmaning såväl för industriländer som utvecklingsländer.

Utrikesutskottet förenar sig om miljöutskottets syn att det utvecklingspolitiska programmet backar upp målen för Rio+20-processen. En resurseffektiv och demokratisk hantering av naturresurserna (inbegripet det civila samhället och medierna) bidrar till en jämnare fördelning av nyttan av naturresurserna bland befolkningen.

Nya indikatorer för utveckling

Internationellt används bnp-talet⁶ (bruttonationalprodukt) i regel som indikator för ekonomisk tillväxt. Indikatoren fungerar för sitt syfte, men den räcker inte till för att mäta hållbar utveckling och välfärd. Utveckling och välfärd måste också gå att bedöma med tanke på miljökonsekvenserna och sociala faktorer för att det ska finnas ett underlag för utvärdering av olika politiska åtgärders effektivitet och för beslut om mer långtgående strategier. Också FN:s högnivåpanel föreslog att det tas fram ett nytt och bredare verktyg vid sidan av bnp för att mäta utveckling.

Alternativa indikatorer har lyfts fram i många sammanhang men de konkreta framstegen har varit små. Finansutskottet gör den bedömningen (FiUU 7/2012 rd) att avsaknaden av indikatorer har bromsat upp insatserna för hållbar utveckling.

FN-projektet TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) har utvärderat fördelarna med biologisk mångfald och med att bevara den, alltså den ekonomiska betydelsen av ekosystemtjänster, för samhällsekonomierna. Nord-

⁶ <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tlkt/02/11/indexhtml>

iska ministerrådet har låtit utföra en undersökning⁷ av naturens ekonomiska roll och samhälls-
liga betydelse för Norden. Begreppet ekosys-
temtjänster betonar hur viktigt det är med en
samlad analys av planering, beslutsfattande och
forskning i samhället. Analyserna pekar på för-
delarna för människan och lyfter fram den eko-
nomiska aspekten. Detta tillvägagångssätt tyd-
liggör naturens ekonomiska betydelse för sam-
hället och kan därmed bidra till ökad acceptabi-
litet för miljöpolitiken i samhället.

I Finland har det ända sedan 2000 funnits en
lista över nationella indikatorer för hållbar ut-
veckling. Av dem används 35. Dessutom har
Finland deltagit aktivt i utvecklingsprojekt inom
ramen för FN, EU, OECD och Nordiska rådet.
Miljöutskottet menar att målet bör vara att syn-
liggöra miljökostnaderna, eftersom det då auto-
matiskt uppkommer ett incitament för att förut-
se och minska skadorna.

Det pågår ett arbete med att ta fram räkenska-
per för miljö- och materialflöden som ska ingå i
nationalräkenskaperna. I Europa går man mot re-
sursräkenskaper. Många globala företag använ-
der sig av ett rapporteringssystem för hållbar ut-
veckling enligt reglerna för Global Reporting In-
itiative. I Finland föreslås en öppen informa-
tionsplattform för verifiering av naturresursdata
och resurseffektivitet. Systemet kan eventuellt
tjäna som plattform för företagens resursbokför-
ing, anknytande tjänster och nationellt besluts-
fattande.

*Med hänsyn till Finlands know-how och
tekniska utveckling är det enligt utrikes-
utskottet motiverat att det nationella
spjutspetsprojekt som Finland bearbetar
inför konferensen är nya indikatorer för
hållbar utveckling. Utskottet hänvisar till
finansutskottets hållning och framhåller
att de nya indikatorerna på ett balanserat*

*sätt bör täcka in de tre pelare som håll-
bar utveckling bygger på.*

Klimat

I en global värld är också problemen globala.

Klimatförändringen är det globala miljöproble-
met framför andra som hotar utvecklingsländer-
na. De fattigaste utvecklingsländerna är beroen-
de av jordbruk och på grund av sin stora sårbar-
het har de dålig anpassningsförmåga. Klimatför-
ändringen slår alltså hårdast mot de fattigaste re-
gionerna och befolkningsgrupperna. För att kli-
matförändringen och utvecklingspolitiken ska
kunna integreras i politiken för hållbar utveck-
ling gäller det att förbättra fattiga länders an-
passningsförmåga och främja en kolsnål hållbar
utveckling samtidigt som det gäller att stärka
samhällsstrukturer.

Vid förhandlingar om internationella miljö-
konventioner har Finland varit pådrivande för att
anta och genomföra beslut om att utvecklings-
länderna ska vara med och för att stödja deras
kapacitet. Det är viktigt att förbättra kvinnors
status i den internationella klimatpolitiken och
att stärka utvecklingsländernas miljökompetens
och kapacitet. Finland bör fortsatt stödja FN:s
skogspolitiska process bl.a. genom att delta i
FN:s skogsforum och arbeta för juridiskt bindan-
de normer i skogsfrågor.

Kampen mot klimatförändringen kräver avse-
värda finansiella resurser. Utan västvärldens
stöd kommer strukturella förändringar som le-
der till betydande utsläppsminskningar inte i
gång i länder i utveckling. Västvärldens bidrag
till klimatfinansieringen kommer att öka utifrån
det allmänna mål om 100 miljarder som avtalats
för mobilisering av klimatfinansieringen 2020. I
tidigare sammanhang (UtUB 8/2009 rd, UtUB
2/2010 rd) har utrikesutskottet framhållit att det
behövs nya anslag för bekämpning av klimatför-
ändringen. Det behövs innovativa finansiella
mekanismer för att trygga en adekvat klimatfi-
nansiering. Finland bör delta aktivt i det interna-
tionella samarbetet för att ta fram dem.

OSSE:s parlamentariska församling fäste sig
under verksamhetsperioden 2010 vid utveck-

⁷ TEEB Nordic <http://ieep.eu/work-areas/biodiversity/valuing-biodiversity-and-ecosystem-services/2011/02/initiating-a-teeb-assessment-for-the-nordic-countries>

lingsländernas villkor och uppmanade medlemsstaterna att stödja genomförandet av millenniemålen inom utsatt tid.

Tryggad livsmedelsförsörjning

Rätten till mat ingår i rätten till ett människovärdigt liv.

För utskottet är en tryggad livsmedelsförsörjning en av de viktigaste metoderna för hållbar hantering av naturresurserna och följaktligen anlägger det flera olika aspekter på frågan. En tryggad livsmedelsförsörjning hänger samman med många av de utmaningar som användningen av naturresurser och det internationella samarbetet ställs inför i framtiden och med betydelsen av större politisk konsekvens. Om det går att enas om ett globalt handlingsprogram för att tackla frågorna kring en tryggad livsmedelsförsörjning på Rio +20, blir det mycket lättare att nå flera andra mål för hållbar utveckling.

Mer än två tredjedelar av dem som lever under existensminimum bor på landsbygden. För de flesta är jordbruket den huvudsakliga inkomstkällan. Det bedöms att jordbruksproduktionen behöver öka med 70 procent fram till 2050 för att livnära den växande befolkningen. Efterhand som folk fått mer pengar att röra sig med har efterfrågan och konsumtion allt mer inriktats på kött- och mjölkprodukter. Det tär på naturresurserna, eftersom det för att producera växtbaserad föda krävs bara en bråkdel av den åkerareal, energi och tillgång till vatten som krävs för andra alternativ. Flera växtbaserade livsmedel kräver dessutom inte kallförvaring och har lång hållbarhet. Urbaniseringsprocessen har nära samband med befolkningstillväxten och den demografiska utvecklingen. År 2050 kommer upp till 70 procent av befolkningen i hela världen att vara bosatt i städer. De fattiga i städerna är helt beroende av marknaden och därmed mest sårbara till exempel inför prisstegringar på livsmedel.

Jordbruket slukar 80 procent av färskvattens-tillgångarna i världen. Tillgången på vatten kommer att vara en av de största utmaningarna i framtiden. Det finns anledning att se närmare på

vattenförbrukningen i livsmedelsproduktionen över hela linjen. Insatserna mot klimatförändringen, som framställningen av växtbaserade biobränslen, kan i själva verket undergräva livsmedelsförsörjningen. När skogen försvinner blir följderna katastrofala inte bara för biodiversiteten utan också för klimatet och miljontals människors liv. OSSE:s parlamentariska församling lyfte under verksamhetsåret 2010 fram frågan om ekologisk matproduktion.

Utskottet hänvisar till sina tidigare överväganden (UtUB 13/2010 rd) och jord- och skogsbruksutskottets utlåtande (JsUU 4/2012 rd) och poängterar att en globalt tryggad livsmedelsförsörjning till syvende och sist handlar om fattigdom och hur den ska minskas. Den uppåtgående trenden för priserna på livsmedel och jordbruksprodukter är bestående. Prisfluktuationerna påverkas bland annat av klimatförändringen, produktionen av bioenergi, energipriset, demografiska faktorer och otillräckliga investeringar i jordbruk under de senaste decennierna. Prisstegringen slår hårdast mot de sårbara minst utvecklade länderna som är nettoimportörer av livsmedel. I många fattiga länder har prisstegringen resulterat i politiska oroligheter och våld. Man räknar med att 70 miljoner människor drevs till fattigdom under den senaste matpristoppen 2010-2011. Jord- och skogsbruksutskottet anser att det krävs bättre beredskap för matkriser, till exempel så att produktionen höjs på ett hållbart sätt och lagringen av livsmedel förbättras.

Klimatförändringen tar sig olika uttryck i olika delar av världen. Genom att utveckla jordbruket som ett led i en grön ekonomi får man verktyg för att bekämpa klimatförändringen. De omständigheter under vilka biomassa produceras i utvecklingsländerna måste vara acceptabla miljömässigt och socialt och behöriga minimikrav tillämpas på produktionen av råvara för biobränsle, oavsett var den produceras.

Utvecklingsländernas egen matproduktion och eget jordbruk är en central pusselbit i en hållbar lösning på hungerproblemet. Utrikesutskottet har behandlat jordbruket och en tryggad livsmedelsförsörjning i relation till internationellt samarbete och säkerhet (UtUB 13/2010 rd,

UtUU 6/2010 rd, UtUB 8/2008 rd). Det krävs ett effektivt samarbete för att lyfta fram livsmedelsförsörjningens globala dimension. Utrikesministeriet, miljöministeriet, arbets- och näringsministeriet och jord- och skogsbruksministeriet bör ytterligare intensifiera sitt samarbete för att säkerställa att strategierna är konsekventa. Utskottet hänvisar till sin tidigare ståndpunkt (UtUB 13/2010 vp) och ser positivt på att det i linje med det utvecklingspolitiska programmet arbetas för större konsekvens och bättre samordning i EU och att det genomförs ett pilotprojekt för tryggad livsmedelsförsörjning.

Det produceras i sig tillräckligt med livsmedel på jorden, men fattigdom och matsvinn innebär särskilda problem med tanke på en tryggad livsmedelsförsörjning. Det finns uppskattningar om att matsvinnet och slöseriet med livsmedel globalt sett ligger nära 50 procent av livsmedelsproduktionen på hela jordklotet. Hela livsmedelskedjan behöver utvecklas för att minska framför allt matsvinnet. Jord- och skogsbruksutskottet påpekar att det ökade svinnet innebär ett enormt slöseri med och missbruk av naturresurser och ger dessutom upphov till onödiga växthusgasutsläpp. Enligt vissa bedömningar är det 10 gånger effektivare med tanke på miljön att hindra matsvinn än att behandla matavfall.

Jordbruksprodukter utgör en relativt liten andel av världshandeln (ca 15 procent i snitt). Ambitionerna på en multilateral liberalisering av handeln med jordbruksprodukter inom ramen för WTO har hittills inte gett resultat, men de bilaterala handelsavtalen har ökat. Den lokala produktionen spelar således fortfarande en viktig roll i matproduktionen. Utskottet noterar att vissa åtgärder för att bekämpa matkrisen i själva verket bara fördjupar den. Importbegränsningar leder till att läget på den internationella marknaden för jordbruksprodukter stramas åt ytterligare till skada inte minst för de utvecklingsländer som är beroende av livsmedelsimport. Det internationella livsmedelsbiståndet måste ordnas så att det inte försämrar lokala produktionsmöjligheter eller hindrar en fungerande marknad.

Det är viktigt att stärka en livskraftig landsbygd och en bredare näringspalett i utvecklings-

länderna genom stöd för forskning, utbildning, rådgivning och privat sektor. Man kan lindra fattigdom genom bättre villkor för småskalig produktion och lokala marknader. Men det är inte någon lösning på problemet med att stärka livsmedelsproduktionen globalt. Det är viktigt att jordbruket får en större bit av resurserna för utvecklingssamarbete, anser utskottet. Satsningarna bör vara långsiktiga för att få effekt för produktionsstrukturerna. De privata investeringarna i utveckling av jordbrukssektorn i utvecklingsländerna har ökat. FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) förhandlade i mars 2012 fram ett reglemente för reglering av investeringar som utskottet ser som ett viktigt framsteg. Det efterlyser större insyn i investeringarna för att den ömsesidiga nyttan och effekterna för utvecklingsländerna ska kunna utvärderas.

Kvinnor spelar en central roll i livsmedelsproduktionen. Finland bör vara pådrivande i EU:s utvecklingspolitik för bättre villkor för kvinnor, inbegripet rätt att äga mark och att få utbildning och råd.

Utkastet till slutdokument från Rio +20 klargör sambandet mellan flera olika verksamhetssektorer och en tryggad livsmedelsförsörjning. Jord- och skogsbruksutskottet poängterar på goda grunder att problemen kräver en samlad lösning. Utrikesutskottet hänvisar till sina tidigare överväganden (UtUB 13/2010 vp) att EU:s jordbruks-, fiske-, handels- och utvecklingspolitik hänger ihop. De här sektorerna bör behandlas i ett sammanhang om man vill förbättra livsmedelsförsörjningen i utvecklingsländerna. Det handlar om livsmedelsförsörjning, inte om självförsörjning på livsmedel. Det är av största vikt att EU:s gemensamma jordbrukspolitik ses över, anser utrikesutskottet. EU bör genom sin jordbrukspolitik dels stärka den globala livsmedelsförsörjningen, dels driva på att det ska finnas regional produktion inom hela EU. Finland bör vara aktivt pådrivande i EU för att jordbruksstöden inte ska inverka skadligt på utvecklingsländernas jordbruksproduktion eller marknadstillträde. Unionen har flera olika instrument för att främja en global livsmedelsförsörjning och bör

inte nöja sig med att se på frågan bara som en fråga om nödhjälp och utvecklingspolitik.

En säker tillgång till mat och ett hållbart jordbruk föreslås som eventuella mål för hållbar utveckling efter 2015. Utrikesutskottet anser i likhet med jord- och skogsbruksutskottet att Finland bör vara aktivt pådrivande för att en tryggad livsmedelsförsörjning och ett hållbart jordbruk ska ställas som mål för en hållbar utveckling.

Energi och säker energiförsörjning

En hållbar förvaltning av naturresurser är nära kopplad till energiförsörjning och säker energiförsörjning i framtiden. Enligt en analys fram till 2035⁸ gjord av Internationella energiorganet (International Energy Agency, IEA) kommer efterfrågan på energi att öka med mer än en tredjedel oavsett hur vi bemöter de krav som klimatuppvärmningen ställer. Ungefär 50 procent av ökningen väntas bero på den växande energiförbrukningen i Kina och Indien. Kina beräknas bli den största konsumenten av importolja 2020. Indien väntas bli störst på kolimport och därmed gå förbi Kina i det avseendet. Analyserna pekar alltså på ökande bränsleförbrukning, vilket framför allt är ett klimathot.

Finland och Europeiska unionen är starkt beroende av importerad energi. Europas egna råolje- och naturgastillgångar kommer att decimeras under de närmaste decennierna. De framtida egna energikällorna består främst av förnybar energi och stenkolk. Det betyder att ett tryck från marknaden blir incitament för ökad energieffektivitet och självförsörjning. En säker energiförsörjning kräver att klimatmålen och målen för säkra energileveranser och konkurrenskraft samordnas, framhåller utskottet. Nyckelfrågor för tillväxt är en stabil tillgång på energi, spridda energikällor och energileverantörer, en samord-

nad marknad och samarbetsbaserade åtgärder för att koppla samman energinät och energireserver.

Omkring hälften av den gas och en fjärdedel av den olja som EU importerar härstammar från Ryssland. Ryssland har begränsad kapacitet att öka exporten till EU-området ju mer landets egen energikonsumtion ökar. Av energiexporten går 2 procent till Kina. Andelen väntas ha ökat till 20 procent 2035. Finland bör ställa sig bakom EU:s gemensamma energiutrikespolitik. EU är för sin energiimport fortsatt beroende också av energiproduktionen i länderna i Mellanöstern. Hur säkerhetssituationen i området utvecklas inverkar därmed också på Europa och Finland i ett större säkerhetsperspektiv. Kaspiska havets strategiska betydelse ökar tack vare områdets kolvätereserver, men det är krävande att föra över energitillgångarna till konsumenterna.

De mål som Europeiska rådet ställde upp 2007, alltså att minska utsläppen med 20 procent, höja energieffektiviteten med 20 procent och öka användningen av förnybara energikällor till 20 procent, underbygger en hållbar utveckling och säker energiförsörjning.

Ekonomiutskottet påpekar att konferensen Rio+20 är ett tillfälle att göra konkreta ändringar inom energisektorn. FN:s generalsekreterare har kommit med ett anknytande initiativ (Sustainable energy for all) där det ambitiösa målet är att tillförsäkra alla människor en hållbar energiförsörjning senast 2030 och att fördubbla energieffektiviteten och andelen förnybar energi på det globala planet. Ekonomiutskottet påminner om att andelen förnybar energi enligt IEA:s beräkning kommer att stiga från nuvarande 13 procent till bara 18 procent fram till 2035 med de åtgärder som vidtagits hittills, förutsatt att stöden för förnybar energi har ökat från 66 till 250 miljarder US-dollar 2035.

Utrikesutskottet instämmer med ekonomiutskottet i att framsteg kan nås om skadliga stöd avvecklas och verksamhetsmetoder läggs om. Enligt utredningar gjorda av IEA stöddes användningen av fossila bränslen med totalt 409 miljarder US-dollar 2010, alltså mångdubbelt mer än användningen av förnybar energi.

⁸ World Energy Outlook 2011(OECD)
http://www.oecd-ilibrary.org/energy/world-energy-outlook-2011_weo-2011-en

OSSE:s parlamentariska församling behandlade både energi- och miljöfrågor under 2010. I sina resolutioner fördömde den missbruk av energitillgångar och i fråga om kärnsäkerhet uppmanade den medlemsländerna att vidta åtgärder mot spridning av massförstörelsevapen.

Europarådets parlamentariska församling behandlade biodiversitet, klimatförändring och hållbart skogsbruk under 2010 och efterlyste effektivare bevakningsmekanismer. En form av förnybar energi som behandlades var geotermisk energi, som redan används i 90 länder. I en resolution rekommenderades geotermisk energi som ett verktyg i kampen mot klimatförändringen. Församlingen rekommenderade också en mer omfattande användning av flytande naturgas.

Säkerhet

Fattigdom leder till fler konflikter och konflikter ökar fattigdomen.

Nästan 50 av alla stater i världen klassas som fragila och fler än 1,5 miljarder människor bor i länder som lider av våld och konflikter. Det effektivaste sättet att motverka konflikter är att hållbart minska fattigdomen. Konflikter och fattigdom har självfallet en bredare uppsättning bakgrundsfaktorer som varierar från situation till situation. Hållbar utveckling och säkerhet kan också ses i följande perspektiv.

Den ökande befolkningen och konsumtionen har lett till utökad exploatering av naturresurser och växande miljöproblem. Följden har blivit en global konkurrens om naturresurser. Samtidigt blir det svårare att hitta nya resurser och produktionen blir dyrare. De geopolitiska styrkeförhållandena förändras på grund av konkurrensen om naturresurser och den ekonomiska statusen hos länder med framväxande ekonomier. Tillgången till vissa viktiga mineraler kommer att räcka i ett eller några decennier till. Överdriven konsumtion och ett riskerat ekosystem kan leda till kraftiga begränsningar i användningen av livsviktiga naturresurser. Redan nu har exportbegränsningar införts för sällsynta mineraler som används för att tillverka många olika strategiska produkter. Enligt bedömningar har begränsning-

arna också gällt utrikes- och säkerhetspolitiska syften.

Konsekvenserna av klimatförändringen har också analyserats ur säkerhetspolitisk synvinkel. Utskottet har erfarit att det ändå är svårt att påvisa direkta orsakssamband och därför bör man vara försiktig med att dra några slutsatser. Det finns så många osäkerhetsfaktorer kring miljö och klimatförändringen att det inte är nyttigt eller ger något mervärde att väga in dem i den säkerhetspolitiska planeringen. De politiska och ekonomiska faktorerna är fortfarande viktigast t.ex. i scenarier över olika hotbilder. Miljön och klimatet bör däremot tas med som bakgrundsfaktorer som tillsammans med andra faktorer inverkar på utvecklingen i den globala säkerhetsmiljön.

Trycket på vattenresurserna ökar. Av all befolkning i världen lever 40 procent i regioner med internationella vatten och år 2040 kommer ca 50 procent att bo i områden med stor vattenbrist. Vatten är en viktig faktor inom många sektorer i samhället. Största delen av vattnet går till livsmedelsproduktion. Årligen dör 1,8 miljoner människor av vattenburna sjukdomar. Enligt utredning är vattnet eller någon annan naturresurs sällan den faktor som utlöser öppna konflikter, men de hänger ofta samman med uppkomsten av spänningar och utdragna spänningar, särskilt i interna konflikter. En jämlik och övergripande kontroll över vattenresurserna är en förutsättning för att behoven att använda vatten i olika syften och människornas välfärd ska kunna säkras. Enligt sakkunniga kan en gemensam förvaltning av vattenresurserna rentav generera samarbete. En rättvis förvaltning av vattenanvändningen kan motverka konflikter både mellan och inom länder. Utskottet anser att effektiv vattenanvändning är ett centralt tema som bör lyftas fram under konferensen Rio+20.

Sakkunniga som utskottet hört menar att den internationella konkurrensen om naturresurser ofta återspeglar mål relaterade till suveränitet.

Utskottet framhåller betydelsen av insynsvänlig förvaltning av naturresurser

och gemensamt överenskomna regler för att öka förtroendet och stabiliteten.

De arktiska områdena

I de nordliga områdena på jordklotet pågår snabba miljömässiga, ekonomiska och geopolitiska förändringar som får den konsekvensen att Arktis under de närmaste årtiondena snabbt kommer att få en helt ny och förändrad roll. Förändringen har inte bara med effekterna av klimatförändringen utan också med naturresurserna och potentiella transportförbindelser i området att göra. För de övriga kuststaterna och medlemsstaterna i Arktiska rådet betyder det växande internationella intresset för att utnyttja Arktis att den arktiska dimensionen har fått ökad tyngd i deras utrikes- och säkerhetspolitik.

Utrikesutskottet går in på relaterade frågor i sina betänkanden UtUB 7/2012 rd och UtUB 12/2009 rd och i uppföljningen av Finlands arktiska strategi. Det finns en särskilt stor potential i områdets energiresurser men utvinningen av dem kommer att bli en stor miljöutmaning. I nuläget står det arktiska området för ungefär en tiondel av oljeproduktionen och för en fjärdedel av gasproduktionen i världen. Enligt uppskattningar finns en fjärdedel av de oupptäckta olje- och gastillgångarna i det arktiska området. Utvecklingen i världsmarknadspriserna på olja och gas inverkar i väsentlig grad på när tillgångarna i Arktis kan tänkas bli tagna i bruk.

Naturresurserna i de arktiska havsområdena är till stor del inte inventerade, vilket framhäver vikten av försiktighetsprincipen när det gäller att utvinna naturresurser i Arktis.

Utskottet vill att ursprungsfolkens villkor beaktas i utvinningen av energiresurser. För utvinning av energitillgångarna i området behövs det investeringar i ny teknik, inbegripet miljöskydd, framför allt för utvinning av olje- och gasfält långt ute till havs. Inte minst när det gäller ryska förekomster i Arktis är behovet av teknologisamarbete uppenbart och innebär en potential för närmare samarbete med Ryssland.

Olika aktörer har lyckats samordna sina intressen och ambitioner i Arktis på ett sätt som på sikt har stärkt stabiliteten i området.

Utrikesutskottet instämmer med miljöutskottet och inskräper att den särskilda sårbarheten i den arktiska naturen måste beaktas när man exploaterar naturresurser i norr. Finland bör vara aktivt pådrivande för att EU ska formulera en effektiv politik för Arktis utgående från den nordliga dimensionen och avsätta adekvata resurser för ändamålet.

Östersjöområdet

Inom Östersjöns avrinningsområde bor det omkring 85 miljoner människor. Problemen med utsläpp beror på jordbruk, industri och obefintlig eller bristfällig hantering av kommunalt avfall. Eutrofieringen på grund av kväve- och fosforutsläppen och den resulterande syrebristen i djupgravarna anses vara de värsta problemen i Östersjön. Jämfört med oceanerna har Östersjön enkla näringskedjor och djur- och växtlivet är känsliga för förändringar i miljön. Enligt bedömningar hotas ekosystemet i Östersjön av främmande arter som kommer med fartygstrafiken, olagligt fiske och utfiskning av vissa arter. Med den ökade fartygstrafiken ökar också riskerna för säkerheten på havet, i synnerhet när det gäller oljetransporter.

Riksdagen höll i mars 2012 en omfattande debatt om tillståndet i Östersjön och betydelsen av naturresurserna. Utskottet vill därför här lyfta fram vikten av samarbete mellan länderna i regionen. Finland har ett särskilt intresse i att utveckla Östersjöområdet. Dialogen mellan Europeiska unionen och Ryssland tjänar som drivkraft för den politisk-ekonomiska dynamiken i Östersjöområdet. Rysslands medverkan och bidrag till att hantera utmaningarna och problemen kring Östersjön är utomordentligt viktiga. EU:s nordliga dimension främjar det praktiska samarbetet mellan unionen och Ryssland till exempel inom områdena miljö, kärnsäkerhet eller social- och hälsovård. Finansieringen av den nordliga dimensionen bör säkras framöver. Sam-

arbetet utvecklas bland annat inom marina lägesbilder och utbyggnad av elnät i syfte att förbättra miljösäkerheten i trafiken på Östersjön.

På Parlamentariska Östersjökonferensens möte i augusti 2011 framhölls det att det i Östersjöregionen är viktigt att främja hållbar konsumtion och produktion, avfallsbehandling och hållbara utvecklingsstrategier för städer och landsbygd. Parlamentarikerna pekade på vikten av förbättrad energieffektivitet och nya incitament, t.ex. att hållbarhet blir ett kriterium i offentliga upphandlingar.

Konferensen Rio+20 och användningen av naturresurser

I betänkandet har utskottet behandlat en hållbar och effektiv användning av naturresurser enligt internationella forumets förslag inför debatten i plenum den 11 april 2012. Därmed gäller de direkta ståndpunkterna i betänkandet, liksom i de begärda utlåtandena, bara vissa teman som kommer att tas upp under konferensen Rio+20.

Utskottet påpekar att agendan för konferensen är omfattande och att olika utskott i riksdagen tidigare har behandlat frågan i olika sammanhang, så som det står i utlåtandena. Dessutom har utskotten tagit ställning till Rio+20 när ministrar hörts i riksdagen kring beredningen av linjeval i EU. De ståndpunkter som utskottet i betänkandet intagit till användningen av naturresurser och potentialen inom grön ekonomi är givetvis aktuella i fråga om förhandlingarna under konferensen och de bör vägas in i beredningen.

I anknytning till konferensen vill utskottet avslutningsvis lyfta fram vissa sakkomplex utöver de frågor som tagits upp ovan, så som hänsyn till alla tre pelare, målsättningen för hållbar utveckling inklusive livsmedelstrygghet, utveckling av nya mätare och stärkt förvaltning när det gäller hållbar utveckling.

Utskottet ser det som viktigt att Finland under förberedelserna för konferensen Rio+20 och också under själva konferensen lyfter fram sina viktigaste mål och de områden där vi har expertis och något att bidra med i internationella sammanhang.

Vi har hög kompetens inom miljö-, naturresurs- och energiteknologi, inbegripet bio- och vattenexpertis och mineralteknologi. Här finns stor exportpotential som kan vara till nytta för vår samhällsekonomi och möjliggör ny teknik i utvecklingsländer till stöd för hållbar utveckling.

Kvinnor spelar en viktig roll när hållbar praxis tas fram för att förvalta naturresurser. Ett viktigt mål för konferensen bör vara att kvinnor ska delta i beslutsprocesser och få stärkta rättigheter, inbegripet sexuella och hälsorelaterade rättigheter och rätt att äga mark. Jämställdhet bör bli ett genomgående tema i behandlingen av olika dimensioner i hållbar utveckling.

I internationella förhandlingar ges arktiska frågor ofta ganska liten uppmärksamhet. Den särskilda sårbarheten i den arktiska naturen och urfolkens villkor måste beaktas på det globala planet som ett led i hållbar utveckling.

Det behövs övergripande arbete för hållbar utveckling där miljöskydd ingår som ett delområde. Utvinningen och användningen av naturresurser får inte riskera naturens mångfald.

Utskottets förslag till riksdagens ställningstagande

Riksdagen

har inte något att anmärka med anledning av berättelserna, och

sänder betänkandet till statsrådet för kännedom och för att ståndpunkterna i betänkandet ska beaktas.

UtUB 2/2012 rd — B 9/2011 rd, B 13/2011 rd

Helsingfors den 29 mars 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Soini /saf
vordf. Pertti Salolainen /saml
medl. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /sv
Pekka Haavisto /gröna
Ilkka Kanerva /saml
Ilkka Kantola /sd
Mari Kiviniemi /cent

Katri Komi /cent
Johannes Koskinen /sd
Petteri Orpo /saml
Tom Packalén /saf
Aila Paloniemi /cent
Ben Zyskowitz /saml
ers. Timo Heinonen /saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi.